

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 frc.
1/2 an 12 frc.,
1/4 an 6 frc.

Unirea

INSERTIUNI.

Un sir garmond:
odată 14 fil., a doua
oara 12 fil. a treia
oara 10 fil.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Pe teren cultural.

S'au început prelegerile populare ale despărțământului „Blaj“ al „Asociațiunii“ — și vor decurge, ca pretutindeni în Duminicile și sărbătorile viitoare, cu aceeași însuflețire, în satele din jur.

E o adevărată sărbătoare sufletească să azisti la astfel de prelegeri. Poporul se adună pretutindeni în număr frumos, urmărind cu multă luare aminte învățăturile, ce i-se dau. E dornic de lumină poporul nostru — și prelegerile, ce i-se țin merg de dreptul la inima lui însetată.

Sublima misiune a „Asociațiunii“ apare adese mai lămurit cu prilejul unei prelegeri populare de acest soi, ca la serbările în stil mai mare, dela cari poporul este mai mult sau mai puțin exclus.

Prelegerile sunt exclusiv pentru țărani. Li vezi ascultând cuvintele vorbitorilor, îmbulzindu-se să apuce care mai de care cărțile, ce se distribuie gratuit, înscriindu-se în număr din ce în ce mai mare printre membri ajutători ai „Asociațiunii“, despre existența căreia habar nu aveau mai înainte de asta cu câțiva ani numai.

Așa se cimentează legătura dintre cărturari și țărâni și se asigură mai mult ca oricând trăinicia și importanța acestei instituțiuni culturale.

Poporul rămâne mulțămît, cu mângăia reînvățăturilo rîn suflet, cu gândul la cărțile, ce le va ceti. Observăm cu bucurie, că numărul analfabeților se rărește în mod înbucurător, restringându-se aproape numai la bătrânii din altă generație.

Urmând așa înainte „Asociațiunea“, va putea să arete în curând rezultate uimitoare — traducând în

faptă multe intenții frumoase, cari până acum erau numai pe hârtie.

Prelegerile scoase din sfera trebuințelor țaranului sunt ascultate cu îndoită sete, fie acele din domeniul economic, al vițiilor ce bântuie în sânul poporului, al literaturii populare etc.

Dar cu toată importanța acestor prelegeri, trebuie să constatăm, că avem un vast teren de muncă în fața noastră, ale cărei roade întârzie de a fi culese cu ușurință.

E un teren aproape neumblat acesta și mulți sunt cei dornici de lumină și hrană sufletească. Ar trebui să-și dea mâna toți cărturarii, pentru a merge din sat în sat, deșteptând dorul de progres în sufletul amortit al țaranului nostru. Căci ce folos dacă învățăturile sunt bune și frumoase, când nu i-se împărtășesc țaranului decât odată la an? Ori poate și mai rar încă? Câte comune vor fi, în cari n'a fost încă nici o prelegere populară de acest soi!

Se impune deci o activitate cât mai febrilă pe acest teren și toate brațele muncitoare sunt binevenite.

„Biblioteca populară“ are de a suplini golul de până acum, dând în mâna țaranului cărți scrise într'o limbă ușoară, tratând lucruri folosite și bune. Se va da, credem, deosebită atenție limbii în care vor fi redactate, căci aceasta e cea dintâi cerință a unei cărți, ce se pune în mâna poporului. Ce folos, că broșura e de un conținut foarte frumos, când ea e scrisă într'o limbă înaltă sau greoaie, care nu pătrunde la sufletul cetitorului țaran. Numerii apăruți până acum — înțelegem numerii din anii trecuți — nu se pot mândri cu o limbă scrisă pe înțelesul poporului, lucru ce explică puținul interes manifestat față de aceasta bibliotecă. Acum, că biblioteca apare în mii și mii de

exemplare, când ediția primă s'a epuizat în câteva săptămâni, avem toată nădejdea, că forma ei va fi mai îngrijită, și sub acest respect.

E un mare avânt spre cultură împrăștiarea a zeci de mii cărți la an, scrise pe înțelesul țărânimii noastre. Cine va trage la îndoială, că opera aceasta are să aducă roade în viitorul cel mai apropiat?

Munca aceasta ni-se impune cu îndoită imperiozitate chiar astăzi, când ne despart abia câteva luni de acele zile mari ale serbării cari vor urma la vară.

Se împlinesc cincizeci de ani dela înființarea „Asociațiunii“ — și suntem încă tot numai la începutul activității botezate „cultura poporului român“. Și totuși instituția aceasta culturală s'a înființat direct pentru cultivarea și luminarea poporului.

Ne gândim la zilele acele mari, când lumea va inunda din toate părțile la Blaj, îmbrățișându-se cu toții în numele culturii românești. Ne gândim la punctele principali ale acestor serbări asupra cărora vom avea prilejul să revenim mai adese și ne bucurăm, că *poporul* încă va fi reprezentat cu acest prilej, aranjându-se o petrecere populară, o nuntă țărănească și o expoziție de țesături și lucruri de mână ale țărânelor noastre.

Serbările dela Blaj nu vor fi dar numai un prilej de convenire a elitei românești, ci un prilej de a cunoaște mai de aproape firea țaranului nostru, de a-i da acestuia posibilitatea de a auzi „ce spun domnii“, și de a se lămuri asupra *adevăraturii* scop cultural, urmărit de „Asociațiune“. Vor fi deci o sărbătoare de înălțare sufletească sub egida unității noastre culturale acel curat ideal, de care au fost călăuziți fericiții întemeietori ai acestei instituțiuni.

Cum stăm în Macedonia cu școala și biserica națională.

— Scrisoare particulară a „Unirii”. —
(Continuare).

În privința aceasta iată ce ni-se comunică din Macedonia:

Plecarea comisiunii bisericești a Românilor din Turcia la Constantinopol.

După îndeplinirea tuturor formalităților cerute de lege, Eforia centrală din Bitolia a hotărât să cheme pe toți membrii comisiunii bisericești pentru a porni la Constantinopol.

La Bitolia domnește o însuflețire de nedescris. Venirea fie-cărui delegat eră pentru Aromâni o adevărată sărbătoare.

Și au venit rând pe rând toți delegații din provincie, cu firma hotărâre de a nu se întoarce în comunele lor, decât cu un rezultat favorabil pentru Aromâni. — Când membrii comisiunii au atins o cifră satisfăcătoare, s'a hotărât pornirea delegației.

În ziua de 14 Februarie a. c. comisiunea a pornit spre Constantinopol. La gară o lume imensă ieșise să petreacă pe inimoșii noștri reprezentanți, urându-le cu toții izbânda deplină.

La toate stațiile pe unde sunt și Aromâni, s'au făcut manifestații de simpatie delegației bisericești. — Pretutindeni eră animație și un entuziasm de nedescris.

La gara din Salonic, comisiunea a fost așteptată de un număr public aromănesc.

La Salonic comisiunea a trebuit să stea câțva timp spre a face niște formalități prevăzute de lege.

Credința celor mulți Aromâni este, că dela aceasta, dacă noi vom ști să prețuim momentele și vom cumpăni însemnătatea

chestiei bisericești, vom putea să obținem, dacă nu drepturile depline, cel puțin drepturi, care să ne ușureze situația așa de critică, în care ne aflăm azi. — În trecut, dacă plângerile noastre n'au fost ascultate de Patriarh, aceasta provenia din cauză, că mișcarea eră pornită, nu dela popor, ci numai dela pătura conducătoare. — Apoi cei mai mulți din membrii comisiunii sunt din rândurile poporului. Acum în fruntea comisiunii sunt și cei doi reprezentanți legali ai poporului nostru Dnii: N. Bațaria senator și doctorul Filip Mișea deputat în parlamentul otoman, al căror cuvânt va trebui să fie ascultat.

Deasemenea și guvernul otoman, ca și toți Turcii patrioți de altfel, s'au convins, că a lăsa Patriarhului grecesc putința de a absorbi pe cei mai buni din supușii otomani, pentru ca să se servească apoi de ei în contra siguranței Imperiului, este a săpa cu propriile mâni bazele statului, după expresia emiuentului profesor de estetică dela facultatea din C/pol Abdulah Sabi — Bei.

Hotărârea poporului de a rezolvi definitiv chestia bisericească, sprijinul necondiționat al patrioților turci și vaza celor doi valoroși reprezentanți ai noștri din parlamentul otoman, sunt indiciile cele mai sigure, că lupta începută va fi încoronată de succes.

Din toate părțile Aromâni cu dare de mână trimit ajutoare materiale necesare la rezolvirea unei chestiuni așa de mari.

Comunele românești insistă pe lângă comisie, ca să stăruiască cu multă energie pentru ca chestia bisericească să nu fie mereu trăgănată; căci, în ultimul timp traiul românilor naționaliști a devenit insuportabil.

După terminarea formalităților, comisiunea bisericească, completată și cu membri

celorlalte vilaete, s'a îndreptat spre C/pol, cu speranța, că încercarea aceasta nu le va fi zădarnică. La Salonic Aromâni au făcut o manifestație impunătoare comisiunii.

Eforile locale din provincie luaseră de mai înainte toate măsurile, pentruca delegatul lor să fie înputernicit din partea românilor pentru ai reprezenta, — care înputernicire a fost confirmată și de autoritățile locale.

Comisiunea, care este însărcinată a rezolvi chestia noastră bisericească, a fost alcătuită în modul următor: Dnii Nicolae Bațaria, senator; Doctorul Filip Mișea, deputat; M. Bendu din com. Crușova; Gachi Popa și N. Popa—Hagi din com. Abela; D. Cicma din com. Turia; C. Lambriu din Salonic; D. Pițalescu din com. Gopeși; D. Badralexi din com. Veria; Tașula Zega și Iancu Ghiță din com. Giurmaia-de-sus; V. Cianescu din com. Neveasca și I. Ripescu din com. Băiasa.

Din parte-ne dorim din tot sufletul, ca aceasta chestiune arzătoare să iasă la un bun sfârșit. Cu Dumnezeu înainte și dreptatea noastră va triumfa.

Prin mult prețuitul și mult cititul ziar „Unirea”, organul național și bisericesc al scumpilor noștri frați din Transilvania, transmitem comisiunii salutul nostru de aici din România.

București 4 Martie 1911.

Dimitrie Pilița.

Băncile și industria. În anul 1896 în „Tribuna” nr. 52 și „Foaia poporului” Nr. 13 din 5 Martie scris-am despre absoluta lipsă de înființare a „Congresului băncilor noastre”, care propunere ceva mai târziu trup s'a făcut.

Congresul băncilor, care stă în fruntea unei averi destul de considerabile, care nu încetează a lucra în cercul său, care are pe

FOIȚA.

O carte-i marea...

după: Sturm.

O carte-i marea 'ntreagă
Din foi de mărgărint,
Pe cari furtuna scrie
Cu litere de-argint.

Când foile se 'nvolbur'
Și prind a geme greu
Ne spun cu glas puternic
Ce mare-i Dumnezeu!

Iar când se 'mpac și 'n larguri
Răsfată dulci zâmbiri,
Ne-arată bunătatea
Nespusei lui iubiri!!

Melancolie.

după: Goethe.

Veniți, veniți azi cântece iubite
Și perdeți-vă 'n faldurile ceții,
Nici un copil să nu vă mai învețe
Și aici o fată 'n floarea tinereții.

Veniți, veniți azi cea din urmă dată
De'mi preamăriți iubirea fără seamă...
Ș'apoi periți ca valurile apei
Ce-acuma cresc ș'acuma se distramă!!

P. Pădure.

Vestitorii credinței.

Intre negri din Bagoie.

(Continuare).

Negrii din Batoa vânează elefanții într'un mod cu mult mai primejdios.

Vânătorul întărește de capătul lancei un fier lung și ascuțit, apoi se pune în așteptare cam pe locul unde umblă animalul. Când se apropie, asvârle lancea în direcția pieptului. Elefantul se infuriază și isbește cu nasul în spre el. Vânătorul isteț sare la o parte și o ia la fugă, elefantul i-l urmărește, însă vânătorul nu aleargă pe locurile unde umblă elefanții, ci o ia pintre desigurile arborilor. Aici din cauza sărărilor înguste, elefantul se isbește când de un arbore când de altul, și fierul înfipt de mai înainte în pieptul lui străbate tot mai adânc, și elefantul dela o vreme, cade.

Pe malul lacului Kivu, locuitorii se ocupă cu pescuitul. Din câteva scoarțe de lemn își pregătesc luntrile, și se iau pe lac încolo la pescuite, dar numai când nu au teamă de furtună. În locul acesta

nu trăiesc crocodili, ci numai vidre și pești mai mici.

În interiorul țării, se ocupă cu împletitul de coșuri; sunt între ei curelari, olari și țesători. Faurii sunt foarte desprețuiți fiindcă au renume de hoți. Când cineva are de lucru cu un faur, nu se mișcă de lângă el până nu-i isprăvește lucrul. Când fierul e roșu, faurul îl lovește cu putere, așa că schinteile sar în toate părțile, proprietarul e silit să se dea la o parte. Momentul acesta îl folosește hoțul de faur, și rupe repede din fier, păstrându-l pentru el.

Hoțiile sunt la ordinea zilei, ei cunosc bine starea negrilor, și își aleg bine timpul pentru furt, mai ales noaptea când e viscol și întunerec. Ziua păzesc și pândesc lucrurile, pe cari apoi noaptea le șterpelesc.

Seara când e întunerec binișor, în vreme-ce familia întregă povestește întâmplările de peste zi, hoții din afară sapă cu grije o groapă mare sub pereții colibei. Când groapa e gata, se retrag pe câteva ceasuri, pânăce adorm cei din casă. Atunci hoțul se furișază tiptil prin groapă în colibă, și dă două lovituri mai tari spre a observa dacă dorm cu toții. Apoi dau caprelor sau vitelor, din sarea care o duc cu sine și le înșală frumușel afară, mai fură apoi de ale mâncării și dispar în în-

steagul său progresul economic: până astăzi n'are program, care să îmbrățoseze toate ramurile economiei naționale. Congresul se mișcă întrun cerc atât de răstrâns și merge atât de încet, încât abia din când în când dă semne de viață, lucru, care nu ne poate mulțumi pe noi acționarii institutelor de credit.

Nu ne poate mulțumi nici activitatea băncilor, dintre cari multe se mărginesc numai la împrumuturi ipotecare și cambiale și au ca teren de exploatare numai poporul, dar izvoarele de câștig naturale și industriale sunt părăsite și stau neexploatate pe întreg pământul locuit de noi.

Noi vom aștepta după un trecut de un pătrar de secol, ca băncile să și dea poporului ceva teren de muncă și traiu. La învârtirea milioanei după cum se practică astăzi nu trebuie multă știință: numai cinste, căci afacerea merge de sine.

Pe noi ca națiune activitatea băncilor cum se practică în prezent, nu ne poate mulțumi, căci chiar celuia ce are mai mare trebuință de sprijin nu i-se dă nimic de lucru, adică brațelor muncitoare a poporului.

Nu vreau să trag la indoială folosul și sprijinul ce i-s'a dat națiunii noastre pe terenul economic. Cunosce foarte bine valoarea și munca temeinică ce a dezvoltat băncile noastre pe deosebitele căi a vieții unui popor și munca lor a fost o binecuvântare la desrobirea țaranului român din jugul capitalului străin.

Ce a fost absolut de lipsă aproape s'a isprăvit, de aici încolo trebuie dat și o altă directivă, o altă menire pe lângă cea veche, capitalului adunat cu multă cruzare, jertfe și abnegațiune.

După o jumătate de veac încă n-am ajuns să ne creștem din fondurile culturale personal versat în industrii, nu s'a votat un

singur stipendiu ca să ne creștem bărbați speciali pentru deosebitele industrii, cari scot milioane din buzunarele noastre. N-am cetit ca o singură bancă să fi arădat 2—3 jughere de pământ lângă oraș, ca se ne crească personal versat în cultura grădinăritului, n-am cetit ca din milioanele ce se perindă an de an în bănci să se fi ridicat o singură fabrică.

Acolo avem Chiorul cu munții de var, unde truditul nostru popor cu sistemul său vechiu și costisitor sfarmă peatră și arde varul în cuptorașele străbune.

Se pune de sine întrebarea, oare această industrie de var atât de necesară n'ar merita să fie îmbrățosată și luată în exploatare sistematică de un consorțiu al băncilor noastre? Unde s'ar putea distribui pâine și lucru la mii de oameni?

Noi în „Transilvania“ bogată în materie aducem din Croația și România cimentul, care s'ar putea fabrica aci.

În țara românească o persoană sângură E. Costinescu a clădit fabrică de cue și sârmă în Azuga. Tot acolo este fabrica de var și varhidraulic și de sticlărie ridicate de oameni privați. Ce am putea face noi în unire? Băncile noastre să mărginesc la exploatare ușoară și sigură și lasă ca filerul poporului să treacă în alte state și în cassa lor. Așa nu mai putem merge, trebuie ca congresul băncilor să-și facă un program de activitate economică, întocmai corespunzător statutelor fie cărei bănci. Trebuie să-și croiască secțiuni în cari să fie studiate și aplicate toate măsurile economice, prin cari să poată împărți muncă brațelor și fericeire poporului de rând, care de un pătrar de secol hrănește cu filerul său băncile noastre. Adică e aci timpul că și băncile să împărțească nu să tot culeagă.

Secțiunile trebuie se îmbrățoseze sprijinirea, încurajarea și întemeierea unor ramuri economice, cari pot asigura aci și nu în America pâne poporului. Pentru studiarea industriilor: de ferăria, țesătoria, electricitatea etc., congresul să statorească din fondurile culturale an de an coata de stipendii, care prin „Solidaritatea“ se va da celor împărțâșiți pentru studii. De sine se înțelege că, stipendiile să fie date în concurs și luate de cei mai destoinici băeți. Având noi oamenii nostri specializați în industrii, cu sprijinul băncilor și tragerea provincialilor interesați în societăți locale, mersul regulat al întreprinderilor se poate așeza în cale de progres.

În Transilvania și părțile locuite de români, o fabrică de arniciu, humbac și lână colorată, din care materie româncile noastre într'un singur sat consumă peste an de 200—500 cor. ar fi o întreprindere foarte rentabilă și totodată ar consuma multă lână, care astăzi se exportează în Bohemia și alte state pentru lucrare.

Ce este mai ușor decât a înființa o fabrică, care are și material de prelucrat și piață de valorizat marfa și brațe de muncă destule și chiar eftine.

Istoria ne arată, că numai statele cu industrie sunt bogate, că numai acolo se află poporul în bunăstare, că numai acolo poate jertfi pentru cultură și progres intelectual.

Dacă poporului nostru i-s'ar deschide cale ca să poată munci numai 10% din totalitatea lui și în industrie, pe lângă economia câmpului, dacă i-s'ar da povețe ca în economia câmpului să îmbrățoseze cultura grădinăritului, atunci mulțămirea și progresul spre bogăție ar fi asigurat.

Lângă orașele mai mari unde avem bănci s'ar putea arănda câteva jughere de

tunerec. De aci vedem că la negri, furtul se face cu o adevărată artă.

Meseria aceasta produce cele mai frumoase venite, dar e și foarte periculoasă. Adesea se alege cu câte-o împunsătură de lance, căci între astfel de împrejurări păgubașul nu iartă nici fratelui său. Când hoțul e prins și băgat în temniță, de regulă e osândit la moarte, dacă familia lui nu i-l răscumpără.

S'a întâmplat odată, că au prins un hoț tocmai în apropierea noastră. Furase o vacă. Șeful tribului l-au osândit la moarte. Părinții lui l-au răscumpărat, ducând o vacă păgubașului. În ziua următoare părinții s'au răspândit și au pretins vaca îndărăt.

V'am adus hoțul, să ne dați vaca îndărăt. „Țineți-l pentru voi — zise păgubașul, — eu voi ține vaca“.

Copii de asemenea nu sunt scutiți de pedepse aspre. Dacă vr'un copil arată semne de înclinare spre furt, mamă-sa îi înfășoară mâna în trestie, o leagă strâns și o ține deasupra focului până ce îi arde aproape toată carnea. Adesea se poate vedea, cum părintele își leagă copilul de câte un arbore și i-l bate cu trestie, învățându-l omenie.

Negri țin mult să aibe familie. „Cine mă va grijii la bătrânețe, cine îmi va aprinde focul, dacă nu voi avea copii?“

Pe drumul, ce duce spre șeful tribului nu odată poți vedea câte un bătrân încovoiat de spate, ducând o greutate mare, sau cultivându-și cu mare greu pământul de o palmă de loc? „Priviți — își zic negri — așa pățește cel ce nu are copii“.

* * *

La etate de șase-spre-zece ani, negrul își caută nevastă. Are lipsă de gospodină. Spre a câștiga fata pe care și-a pus ochii, tinerul negru să gătește frumos, se rade, se unge cu unt ranced sau cu ulei de ricină, apoi umple o cană cu bere de pombe și pleacă spre coliba viitorului socru.

— „Ce vrei?“ întreabă stăpânul.
Caut nevastă în coliba Ta.

— Să-mi dai o vacă și apoi vom vedea, dacă fata mea merge după Tine.

Aduc berea pe masă. Uleiul merge pe rând, până când beutura li-se urcă la cap.

Negri nu obișnuiesc să-și aducă nevastă din alte ținuturi; fiindcă atunci li-se împrăstie averea.

Dacă s'au învoit fata și feciorul, taxa pentru mireasă trebuie plătită numai decât. De regulă taxa eră: o vacă cu vițel sau un taur, dar de când cu cutremurul puternic de pământ, care le-a omorât mare parte din vite, au stabilit o altă taxă și anume 7—10 capre și cadourile recerute

pentru soacră, cumnați etc. Aceasta din urmă încă e o taxă destul de mare și de obicei — mirele plătește amăsurat stărei lui materiale. Când prețul e plătit de jumătate, mirele i-și poate duce mireasa acasă.

În ținuturile de nord, unde poporul duce mare lipsă de apă, mirele trebuie să dea pentru mireasă și două câni mari cu apă.

Lucrul principal la căsătoriile lor este târgul pe baza căruia se încheie.

(Va urmă)

Cine desprețuiește vorba morților, moare.

*

Slăbiciunea strică lucrurile, iar pe om, îndărătnicia.

*

Dela cel obraznic cumpără-ți înapoi cinstea.

*

Gura lumii nu e sac, pe care să-l poți coase.

*

Nu e nimica mai scump, decât lucrul ieftin.

pământ, unde angajând grădinar cu plată puțină dar % mai ridicată, ș-ar pute crește tineri, cari cu timpul să scoată sârbii și bulgarii din ogoarele noastre, cari adună milioane pe an din munca lor.

Deviza întreprinderilor trebuie să fie „pria voi înșivă”. Fiecare persoană să fie interesată și răspunzătoare și așa întocmită ca după munca lui să aibă răsplata muncii, adică osteneala să fie în raport cu dotajia. Întreprinderile unde conducătorii na-u interes propriu nu pot progresa, nu pot prinde rădăcină, ba sunt expuse la pierderi și ruinare.

În fine trebuie să vedem, că și stipendiile cari se distribuiesc astăzi, ca să ne crească tot bărbați pe carierele de profesori, avocați, adică intelectuali pentru funcții, încep a spori proletariatul și abia se pot ferici, căci n-au loc unde să-și afle aplicare, deci și acesta este motiv a îndruma și sprîjini tinerimea la cariera industrială.

Din toate cele înșirate rezultă: că congresul băncilor are datorință a studia situația noastră economică și din fondurile culturale în raport egal, să compună stipendii pentru persoanele cari au voc și aplicare a studii la industrii.

R. Cristur 1911.

I. Costin,
paroh.

Predică românească.

— Note și reflexii. —

Anul trecut s'a scris mult în „Gazeta Transilvaniei” despre chestia predicării în bisericile noastre. S'a relevat faptul, că nu se predică de ajuns, s'au indicat modalități pentru sanarea răului, între cari ar fi: îndemnarea și presionarea chiar, a preoților din partea superiorilor, la împlinirea datorinții. Protopopii ar avea să pună mai mult pond pe rubrica privitoare a informațiilor tabelare, iar Venerabilele Ordinariate sigur ar reflecta la arătări de neglijințe. S'a spus însă și aceea: cum va pune pond pe acest lucru un protopop, care însuș ca paroh e inferior altora, și cum vor fi toți protopopii mai distinși în această privință, dacă, a zis altul, se disting preoții pentru multe feliuri de merite, numai pentru zelul desvoltat în predicare nu am auzit să se fie distins cineva?!...

Chestiile acestea nu sunt intenția șirelor de față. Am citat numai, ca să arăt importanța obiectului și actualitatea — nu a predicilor, căci sunt pururea actuale — ci a scrisului despre ele. Cum trebuie să fie predicile noastre, cum să ne pregătim la acelea? Iată chestia, de care vreau să mă ocup aici.

Și dintre multele recerinte ale unei predici bune, țin să accentuez numai una, și aceea este: *popularitatea*. Predica ținută poporului trebuie să fie populară; populară în concepție și ca limbă. Unii preoți țin, că a vorbi popular înșamnă a vorbi și nepregătit, însă aceasta poate fi o popularitate a lor: nu strici mai mult, ca prin predicarea pe nepregătite, când vorbești câte îți vin în cap, cu și fără rost, când la înțelesul poporului când nu, prin aceea se perde la popor interesul și nu mai ascultă bucuros nici o predică, pentrucă înaintea lui a ascultă o predică înșamnă: a te plictisi, a nu înțelege nimic din ceea ce se spune.

A vorbi poporului e o artă mare. Predica, precum spusei, trebuie să fie populară. Înainte de toate trebuie să vorbești în *limba* lui. În privința aceasta se greșește mult la noi. Mulți preoți auzi predicând, dar foarte puțin predicând în limba curată a poporului. Cei mai mulți nu se pot lăpăda de terminii uzitați în limba „cultă”, astfel auzi în predici pentru popor spunându-se cuvinte, ca „gratie”, „ocaziune”, „tentatiune”, ș. a. Știu despre un preot foarte învățat că predică astfel, întrucât ieșind poporul din biserică, ziceau unii către alții: pentruce nu spune părintele, ca să înțelegem și noi, nu știm nimic, ce ne spune.... Explicarea acestui inconvenient ni-o dau creșterea preoților din trecut, veleitățile, prin cari a trecut limba noastră literară, limba cărților liturgice. Sunt preoți cari și azi cântă „în seclii seclilor”, mulți deci au ambiția de-a exprima „gen”, „generatiune”, „amintire.”

Mai trebuie să fie predica nu numai populară, dar țesută după modul de gândire al poporului, cu *ideile lui și cu obiecte luate din viața lui*. Vorbind poporului nostru, înzădar vei cânta să te procopsești cu predici dela autori străini, înzădar vei studia pe Bourdaloue și Massillon, dacă nu te cobori la mentalitatea și viața poporului românesc. Până nu vei țineă cont de concepțiile lui, până nu vei vorbi din viața lui, pentru ei, predica ta va fi ca sunetul unei arame sunătoare și cîmbal resonător!

În legătură cu aceasta mai amintesc, că și în *predarea eternă* se impun la noi anumite reguli, cari sunt de observat. Poporului nostru, căruia până în vremile mai noi i-se ceteau căzaniile din străină, cu multă evlavie, dar rigid și monstru, li sunt străine anumite uzuri oratorice, vehemența și vociunea prea mare. Doar până azi în anumite locuri e năcaz, că preotul spune căzania de rost și nu o cetește din carte, cum s'a pomenit! Deci la noi trebuie să fii cu anumită precauție și nu te poți lua după uzul anumitor oratori din Apus, cari în decursul predicii sar în sus și în jos, se pleacă în dreapta și-n stînga, strigă și se liniștesc, pauzează și iarăș încep. Deci la noi mai mult ca ori unde, se verifică cuvintele părintelui Patriarh Piu X. care zice „preoții lui Hristos să predice adevărul curat al Evangheliei fără multă podoabă, fără figuri oratorice, ci cum l-a dat acela Dl Hristos”.

Așadară predică, predică românească, predică spusă românește.

(Va urma).

Correspondințe.

DIN REGAT.

— Dela corespondentul nostru. —

Dăm în linii fragmentare răspunsul Camerei la mesajul tronului:

„Sire, Adunarea deputaților a luat cunoștință de măsurile ce guvernul Majestății Voastre le crede menite a îmbunătăți starea economică și socială a țării. Aceste măsuri, care constituiesc un adevărat program de prevedere socială, vor afla în noi un sprijin hotărît și statornic.

„În așteptarea unei industrii puternice, cărei îi vom da tot concursul nostru, înflorirea populațiunii rurale a rămas în Româ-

nia problema economică delă a cărei cumpătare deslegare atârna progresul întregii țări. Propunerea Majestății Voastre de a veni în ajutorul țăranilor nevoiași, scutiad loturile de pământ mai mici de șase hectare de orice dare către stat, a aflat în toate straturile sociale ale țării un adânc răsunset și suntem fericiți, că realizarea acestei măsuri se va putea face în cursul chiar al acestei sesiuni. Timpul scurt de care dispunem în această sesiune nu va îngădui Adunării deputaților să se ocupe cu legile pentru vânzarea de pământ la țărani, pentru asigurarea muncitorilor, pentru noua organizare a meseriilor și pentru descentralizarea administrativă.”

* * *

Dimitrie Greceanu vice-președintele Camerei întovărășit de căpitanul Negruți din garda regală a plecat la Roma ca trimis special al M. S. Regelui României pe lângă M. S. Regelui Italiei, cu prilejul serbării Unității Italiei. La gara de nord dl Greceanu a fost salutat de membri coloniei italiene din capitală și de un număr mare de entuziaști. „Viva il Re Carlo di Romania” și trăiască regele Italiei, se auzea pe tot întinsul peronului rece.

* * *

Iată cum fulgeră și tună sârbescul „Mali Journal” căruia tot îi mai răzare alianța secretă militară între noi și statul otoman. Românul e făcut să nu prea tragă la suflet orice ușurăți stilistice eșite din condeiul vre-unui redactor Zurbagiu. Pentru politica statelor balcanice, în situația internațională de astăzi atitudinea României e de-o deosebită însemnătate. Cu toate că în chipul cel mai energic să desminte existența unei convențiuni româno-turce, totuși după recente declarații ale unui membru al cabinetului din București, nu poate fi îndoială că — dat fiind caracterul de strânsă prietenie al relațiilor dintre România și Turcia — într'un eventual zăboiu în Balcani, România va fi de partea Turciei. Atitudinea aceasta e fățiș dictată României de către Austria și Germania, pentrucă la Viena și Berlin se știe în mod neîndoios, că armata turcească și cea română unite ar fi în stare să ție în eșec toate celelalte state balcanice și să lupte cu succes pe mai multe fronturi. În urma scandaloasei sfășieri a tratatului dela Berlin — prin răpirea Bosniei și a Herțegovinei, — Austria și Germania nu mai aveau curajul să-și continue după vechea metodă, acțiunea de înaintare în Orient (drang nach Osten); ele au căutat pe un al treilea, care să dovedească Europei, că Austria și Germania ar fi în tot dreptul lor, când ar încercă să realizeze idea bismarkiană „Drang nach Osten”. Acest al treilea e România, care slujește astfel interesele Austriei și Germaniei. O asemenea atitudine din partea României e neexplicabilă și constituie un act de trădare față de celelalte state balcanice, care numai la bine nu au a se așteptă din partea Triplicei. Dar nici conaționali României, care gem sub jugul terorismului maghiar, n'ar putea niciodată să aproabe actuala politică a cabinetului din București.

România pare a uită că Rusia încă n'a dispărut de pe hartă și că ea ar fi în stare să desființeze statul român. Dacă bărbații de stat români și-au închipuit cândva, că Rusia ar fi neputincioasă și că ar fi renunțat la îndeplinirea misiunii sale de imperiu slav,

trebuie să le spunem, că s'au înșelat amar. Cei din Petersburg controlează de aproape orice pas al României, iar ziua răfueii finale nu va întârzia mult. Factorii responsabili ai României să cumpănescă bine toate acestea și în consecință să-și conformeze atitudinea. Eu cred, că nici maghiarii, nu pot lua în serios articolul lui „Málé Journal“.

C. S.

Reviste.

Austria. — Ceea-ce eră de prevăzut: parlamentul austriac e ajurnat pe timp nehotărât. — Guvernul Bierneth n'a reușit față de boemii inferbântați, a urmat deci criza. — Acum sunt numai două alternative: ori va abdică guvernul ori se va dizolvă dieta. — Bohemii și numai în schimbul provizoriului bugetar și a împrumutului de 67 milioane au pretins trei portofolii și capul guvernului. — Deci au pus condiții prea-prea usturătoare păcii interimale. — Președintele a referat de starea lucrurilor împăratului într-o audiență de peste o oră.

Italia. — O salvă de tun la miez de noapte a vestit începutul jubileului italian. În orașul feeric iluminat curgeau valuri de oameni în puterea nopții strigând urale Italiei și Romei. — Sărbătoarea s'a început pe Capitoliu în Aula senatului, unde primarul Nathan a salutat familia regală în numele orașului. — Regele Victor Emanuel a răspuns entusiast. — Toți domnitorii au felicitat telegrafic pe regele Italiei. — Serbări frumoase — cari însă ne reamintesc vremuri mai puțin frumoase!

Rusia. — Stolypin, pe care intrigile îl subminaseră aproape total, e deja pe deplin reabilitat. Afirmative a și primit dela țar împunerea, să trimită în concediu pe vre-o 25 membrii ai senatului imperial, între aceștia și pe contele Witte. — Stolypin deocamdată nu-i dimitte pe toți.

Mexico. Se dă știrea, că guvernul din Mexiko a abzis din pricina neînțelegerilor. — Președintele Diaz a provocat pe miniștrii să cedeze portofoliile altora mai tineri. — Ci-că și un revoluționar să fie chemat în cabinet. — Impresiile sunt feliurite.

China. Știri încă puțin controlate vestesc, că în China s'ar face mari

pregătiri în contra Rusiei și invers. Vacilările aste provin și din împrejurarea că se așteaptă cu interes, ce va aduce ultimatul, pe care Rusia l-a dat Chinei până la datul 28 l. c. — China chiar de-ar încunjură o ciocnire vehementă cu Rusia, nevoile interne n'ar lăsa-o să se bucure de pace.

Spania. Din Madrid se înștiințează, că republicanul Sociano preinde revizia chestiei cu Ferrer: Intreabă între altele, cum a putut judecătoria studia actele părei de 1200 pagini în 4 ore? Susține, că Ferrer a fost nevinovat și că cel mult cu prinsoare ar fi putut fi pedepsit și judecătoria a respins pe mai mulți martori, apărători șcl. — Expunerea continuă.

Noutăți.

Din Arhiedeceză. Artemiu Boeriu, paroh în Casonul mare și administrator protopopesc al districtului Treisceunelor a fost numit viceprotopop al aceluiaș district. — Felicitări!

Monarhul la Pesta. Se svonește, că Monarhul nostru va veni pe luna Maiu la Pesta. Știrea încă nu e confirmată.

Apponyi — profesor. Facultatea de drept a universității din Budapesta a adus hotărîrea, ca să ofere contelui Apponyi catedra de drept public. S'a prezentat la dânsul comisia cu ofertul — dar contele încă nu e decis definitiv, să primească rara distincție.

Aniversarea Regatului Românesc. Im-linindu-se 30 ani dela proclamarea Regatului Român s'a serbat Te-Deum solemn, la care au asistat toată lamura statului în frunte cu miniștrii. După serviciu muzica militară cu flamura în frunte a dat onorurile defilând.

97 mii de lei. La posta centrală din București s'a descoperit un furt de 98 mii lei. După cercetare amănunțită au dat de urma alor vre-o 30 mii, cari erau as unși sub o cassă. Celealalte 68 mii fusă până acum ca'n palmă. Se bănuște că un servitor din localitate e furul.

Emeric Bende, episcopul din Nyitra, nestorul statului episcopesc din Ungaria, a adormit în Domnul Duminecă seara în vârstă de 87 ani. Urmașul „cu drept de succesiune“ e episcopul sfințit și administratorul apostolic contele Batthyány dr., coadjutorul de până acum al decedatului.

Automobil cu nărav. Din Timișoara se scrie, că canonicul Blascovici, plecând în excursiune cu automobilul, — stricându-se regulatorul — s'a ales cu o trântea și cu vătămări grele, căci ciudățenia de mașinerie se izbise de un stâlp.

Pod surpat. Din Londra se telegrafează: Expresul din Florida-Park, a plecat tixit de pasageri. Surpându-se podul, ce atârna deasupra prăpastiei Alaska, mai multe vagoane au căzut adâncime. Sunt 40 victime, dintre cari o parte și-a găsit mormântul în valuri, iar ceea-laltă sub ruine.

Incendiu american. Telegrama din Newyork aduc știrea unui incendiu înfiorător. Într-o fabrică de celuloid, unde lucrau vre-o 1500 de muncitori și muncitoare, s'a iscat în catul al 7-lea foc, care într'un moment a luat dimensiune așa de mare, încât a cuprins întregul edificiu. Ființele disperate de prin catul 7, 8, 9, în panica generală au sărit, care cum au putut în adâncime. Până la miezul nopții au dat peste vre-o 148 dă cadavre ciuntite în modul cel mai îngrozitor. Cei mai mulți germani și italieni; 90 procente fete tinere.

Aniversar trist. Zilele trecute s'a împlinit un an dela catastrofa din Ökörtó, unde peste trei sute și-au dat veleatul cum nu se poate mai trist. I-au înmormântat pe toți la un loc și au ridicat nu de mult monument comun de-asupra cenușii lor. Acțiunea de ajutorare, ce s'a pornit, a strâns aproape două sute mii coroane, pe cari la aniversul acesta au început a le împărți.

Femea — la școală. În Cincinnati s'a întâmplat cazul. E vorba despre femeia de 12 ani a unui emigrant italian. Dascălul numai ce s'a trezit într-o bună vreme, că copila de 12 ani nu-i mai cercetează școala. Dorind să se convingă asupra absenței: a aflat că fata nu-i putea veni la școală, deoarece și-a serbat nunta. E întrebarea acum, că tinăra nevastă ce va face, merge-vă și pe mai departe să șadă în bancă, ori va rămâne în sofragerie. Groaznică dilemă, — sau nu?

Fortăreața dela Alba-Iulia. Din Viena se dă știrea, că în urma deciziunii ministrului de război, vor dărâma cetatea dela Alba-Iulia, după ce și așa nu mai are caracterul unei fortărețe.

Maria-Radna. Renumitul loc de pelerinaj, așteaptă în scurt renovare. Cele două turnuri ale bisericii vestite vor fi în curând ridicate cu 20 metri. Clironomul Francisc Ferdinand încă a concurs cu o sumă considerabilă.

Defraudare într'un institut românesc. Din București se vestește: În institutul orbilor întemeiat de regina română Elisabeta au dat de un furt mare. Suma dilapidată evaluează la 120.000 mii franci. — Doi am-ploiați au fost deținuți.

Belgia în zăpadă. După știrile din Brüssel: peste Belgia întregă sunt vifore de zăpadă. Pe alocurea neaua e de un metru. Circulația trenurilor suferă mult.

Posta Redacțiunii.

N. D. în C. 1) Liturgia sf. Ioan Gură de aur (v. Tipicul Triodului ed. Blaj 1890, pag. 471). — 2) Da.

Delacrasna. Versiunile editate de societatea biblică anglicană și de alte societăți de felul ei, autorii lor le-au potrivit învățăturilor luterane și calviniane. Cu conștiință liniștită nu le pot deci folosi nici catolicii și nici răsăritenii desbinați de cătră scaunul sf. Petru. Despre potrivirea aceea, carea nu se sfințește nici de falsificări, între hotarele strănte ale unei corespondențe nu se poate tracta în special. Ajungă, că Pontificii Piu VII. (3 Sept. 1816), Leo XII. (3 Maiu 1824) și Gregoriu XVI. (6 Main 1844) au osândit versiunile acele și au oprit folosirea lor.

Dr. St. P. Cuitarea o vedeți. Nrii 16, 17, 18 Vi-s'au trimis din nou. Noi spedăm totul la vreme. Pricina întârzierii va fi la postă. Revistele de sub întrebare n'au legătură cu oaltă. — Sănătate bună!

Cadoul de sărbători!

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din vieța noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj.* — Prețul freat 2.20 cor.

PARTEA LITERARĂ.

CRUCIAȚII.

Roman istoric din veacul al XV.
după Henryk Sienkiewicz.

(Continuare).

19

— Ce înseamnă — zise un neguțator, — că i-s'a născut fată? Mai târziu îi vor face curte cei mai puternici regi, și se va uni poate mai târziu cu Boemia, Ungaria și Polonia.

Orașul fu iluminat pompos. Multimea se astrinse lângă casa orașului. Aici puteai auzi veștile cele mai nouă. Intre altele spuneau, că fetița va fi botezată încă în decursul nopții. Imprejurarea asta înfrică pe oameni și unii o explicau, că eră teamă să nu moară și pentru aceea s'au grăbit cu botezul.

Alții însă, cari știau, că fetița va primi în botez numele de „Bonifacia”, erau veseli, spunând, că știu multe cazuri, când băiatul slab și amărțt s'a făcut sănătos și robust, îndată ce a fost botezat.

În ziua următoare veștile erau iară contrazicătoare. Bisericele se umplură de popor, ce se rugă din inimă pentru sănătatea reginei și a fetiței ei. Eră un moment înălțător de suflet, să vezi cum oamenii săraci duceau la biserică coșuri cu ouă, pui, miei și pită. O făceau aceasta pentru ca să câștige grația și ajutorul lui Dumnezeu. Pe urmă cele adunate, le împărțiau creștinilor. Alții aduseră la altarul Domnului și lucruri mai de preț, mai ales cavalerii și neguțătorii

Astronomii studiau stelele, ca să prezică viitorul. În oraș se aranjară festivități mari, la cari participau și copii mici, fiind în credința, că rugăciunile lor nevinovate le ascultă Dumnezeu mai ușor... De altcum orașul eră tixit de străini, cari se adunau din ce în ce mai mulți. Clopotele începură să sune, chemând poporul la rugăciune și după o rugă de o săptămână cu toții erau veseli, că regina și micuța se află în viață. Ziceau, că e imposibil, că Dumnezeu să le răpească pe regina lor sfântă, care prin jertjirea fericirii sale aduze la creștinism pe cel din urmă popor păgân al Europei.

În 13 Iulie, clopotele vesteau poporului trista știre, că fca reginei Iadvisa a trecut la cele eterne. Din palat încă veniau vești triste. Pâneau cavalerii și damele de curte. Vestitul învățat Sanislau Skarmibey nu se depărtă nici un moment de lângă palatul reginei, care se cuminecă zilnic.

Mulți sperau, că cerul se va îndestuli cu o singură victimă, dar în 17 Iulie să lăți veste, că regina încă se află în agonie. — Poporul se adună la palat, prăvăliile le-au închis și toți așteptau în liniște să auză vre-o veste.

La orele cinci după amiază încep să sune jalnic clopotele catedralei. La început nime nu știa nimic, dar când auziră clopotele la franciscani și la celelalte biserici știau, că acelea deplâng moartea reginei.

Peste câteva minute pe turnul castelului ridicară steagul negru.

Poporul izbucni în lacrimi de durere. Cavalerii începură a-și spinteca veștmintele

privind la steagul negru. Alții priveau în durerea lor desprețuitor la cer.

— Ce-au ajuns jertfele și rugăciunile multe? Regina totuș a murit!

Câtiva voiau s'o vază pentru ultima dată. Portierul n'a permis nimănui intrarea spunând, că o vor pune-o pe catafalc în catedrală.

Ce cătră seară s'a împrăștiat și multimea, vorbind despre moartea, înmormântarea și despre minunile, cari s'au întâmplat îndată după așezarea ei în sicriu. Mulți spuneau, că pe fericita regină în curând vor ridica-o între sfinți.

Nu numai poporul ei și nobilii și cavalerii erau convinși, că prin moartea reginei sfințe, apune cea mai luminoasă stea a Poloniei. Oamenii se întrebau: „Ce va fi acum?” Unii erau de credință, că regele Iagiello nici nu va rămânea pe tron, ci se va întoarce acasă în Litvania. Multora le părea rău, că Polonia cea puternică odată, acum va fi cea din urmă în toată Europa.

Mulți credeau, că prin moartea reginei va erumpe războiul.

Vestea asta înfrică și pe Lichtensein, care voi, ca el să ducă vestea în Malburg, la marele magistrul al ordului. Delegații din Ungaria și a celorlalte state trimiseră numai decât călăreți fugari, cari să ducă și acasă trista veste.

Pe regele Iagiello l'a consternat moartea reginei, încât conchemând conziliu de stat spuse, că abzice de coroana Poloniei și se retrage în Litvania la moșiile lui. Durerea lui nu o putea alina nimic, ci se năcăjiă mai mult din motivul, că n'a putut fi de față în clipele din urmă ale reginei.

— Fără dansa, eu nu mai sunt rege — spuse plângând episcopului din Cracovia, — sunt un biet om păcătos, pe care nimic nu-l poate alina în durerea lui mare.

În oraș nu se vorbește despre nimic, decât despre îngropăciune. Rămășițele reginei le-au așezat în catedrală, ca să poată fi văzute de toți. Preoții se rugau ziua întreagă și flacăra roșietică a miilor de lumini, străbătū la fața ei, ce părea că zimbește între cununile de flori, ce o încunjurau. Era ca un inger din paradis. Mamele cu copiii lor alergau la sicriu bolnavi, și se vindeau numai decât.

* * *

La Zbisko nu se mai cugetă nime. El auzise dela păzitorul temniței, că regina e bolnavă. Când însă auzi sunetul duios al clopotelor, presupuse și el ce s'a întâmplat.

Căzū îndată în genunchi și se rugă pentru fericirea reginei. Simția, că și-a pierdut cel din urmă protector. Se cugetă, că pentru el viața nici nu mai are înțeles. El cuprinse o jale adâncă. Nu mănă nimic, ci se plimbă mereu prin celulă.

Nime nu-l mai cercetă, credea că și Dumzeu și-a uitat de el și trebuie să moară în temnița aceea întunecoasă. Nu se arată nici chiar Mazko. Deja trecu o lună de când s'a dus în Malburg și încă nu s'a reintors, deși orașul acela nu-i peste lume!

Zbisko din zi în zi deveni tot mai

palid și mai slab; nu vorbiă nimic și stătea lângă fereastră ore întegi. Aerul răcoros, ce străbătea în odăița lui, prevestea începutul toamnei. Nu se mișcă nici chiar când păzitorul îi aducea mâncarea.

Intr'o zi stânt gânditor, auzi că-l strigă un glas cunoscut:

— Zbisko!

Sărind repede și frecându-și ochii abia putu zice:

— Frate dragă!

Imbrățișindu-se cu dragoste fierbinte, îi zise:

— Credeam, că nici nu te vei mai reintoarce,

Zbisko, privind la fratele lui, ce slăbise și eră cam întristat zise:

— Frate, ce s'a întâmplat cu tine?

Mazko așezându-se pe pat începū să spună:

— Abia trecui peste hotarul țării și m'au și atăcat niște tâlhari necunoscuți și unul m'a străpuns cu lancea. Spre norocul, că Dumnezeu mi-a trimis ajutor, altcum n'ași fi aici.

— Și cine ți-a fost ajutorul?

— Iurand, contele de Spichov, răspunse Mazko.

Pausând puțin, continuă:

— Pe tâlharii aceia de cavaleri, cari m'au atăcat, contele Iurand i-a împrăștiat încă în ziua aceea. Abia au scăpat jumătate din ei. Pe mine m'au dus în Spichov, unde m'am luptat cu moartea trei săptămâni întregi. — Dumnezeu n'a lăsat să mor, ci să mă reintorc la tine, deși sunt tare nevoioș.

(va urma)

Biserica ortodoxă și Româanismul.

Răspuns dlui Ion Mateiu.

de

Z. Păclisan.

Nrii 13—19 ai „Telegrafului Român” publică o serie de articoli intitulati „Perversitatea în istoriografia ardelenă”, cari în ce privește vehemența limbajului, lipsa de demnitate și necuviința, pot sta alături de cele mai murdare produse ale cutărui ziar-revolver jidovesc din Iași sau București. Autorul acestor îngăimări pseudoștiințifice pline de injurii falșuri și calumni e dl I. Mateiu, care se dovedește a fi un reprezentant tipic al istoriografiei ortodoxe din Ardeal și un discipol fidel al sistemului inaugurat de Popea, N. Densușianu, Pușcariu, Gh. Popoviciu, Mangra și Păcățianu, sistem, care cu toate luptele purtate contra lui de păr. I. M. Moldovanu, Grama, Bunea și dl Iorga, e în plină vigoare și va fi încă mult timp rușinea științei românești. Combaterea și distrugerea acestui sistem se impune tuturor, cari voesc, ca istoria română să nu devină *apologia minciunei* ci *magistra vitae*, a vieții de azi și a celei viitoare.

Acestea sunt motivele, cari mă îndeamnă să mă apuc de ultima serie de articoli comiși de dl Ion Mateiu și tipăriți în nrii ci-

tați ai „Telegrafului Român“ ca răspuns la articolul meu din numărul întâi al „Unirei“ de pe 1911.

I.

În nr-ul citat al „Unirei“ am zis, că recensentul dela „Tribuna“ și „Revista Teologică“ nu aduce nici un argument serios contra rezultatelor dlui Cernăianu ei injurii. Dl Mateiu numește afirmația aceasta *fantezistă*, asigurându-mă, că recensentul „Tribunei“ nu e un scrib de contrabandă, cum îl numisem eu, ci dl I. Lupăș, unul dintre cei mai buni istorici de azi. Ca să vadă cititorii cât de puțin fantezistă e afirmația mea și ce argumente (!) serioase aduce recensentul „Tribunei“ și totodată cu cât cinism falsifică dl Mateiu faptele cele mai controlabile, reproduc întreagă recensia tipărită în nr. dela 26 Octomvrie 1909 al „Tribunei“: „Eram obicinuiți până acum a vedea numai din partea unguirilor cultivată acea nenorocită metodă istorică de a scruta trecutul unui popor sau al unei instituții numai de dragul de a le ponegri, numai cu tendința de a scormoni din noianul știrilor istorice pe acele, cari cuprind injurii și blasfemii la adresa respectivului popor sau respectivei instituțiuni.

Acest scandalos soi de istoriografie credeam, că formează monopolul exclusiv al faimosului Iancsó Benedek, care înarmat cu astfel de arme și povățuit de astfel de principii, a scris 3 volume mari și numeroase broșuri, cuprinzând o serie nesfârșită de bârfeli și ponegriri mai mult sau mai puțin istorice la adresa neamului românesc.

Această metodă istorică a fost stigmatizată după merit din partea oamenilor de știință.

Cu o dureroasă surprindere a trebuit să constatăm acum, că acest soi de istoriografie, acest *savanilac de contrabandă* ¹⁾ începe a-și câștiga cultivatori și în Țara Românească, la frații de peste munți, de unde eram obicinuiți a aștepta lucrări istorice de valoare, produse serioase și rezultate trainice ale unor cercetări stăruitoare.

Cartea de contrabandă însă, care poartă seducătorul titlu: „Biserica și Românișmul“ nu e decât o compilație netrebnică și tendențioasă. Și nu putem nici decum înțelege atitudinea unor reviste din Regat față cu această apariție ciudată. Mai mult ne miră vorbele de laudă ieftenă și nemeritată, cu cari au întâmpinat „Convorbirile literare“ apariția acestei lucrări, care după toate semnele nu poate fi decât rezultatul capriciilor unui imberb, doritor a face „sfară 'n țară“ și de a ajunge repede, fără multă osteneală, la glorie literară, sau mai corect: la faima unui erostrat al istoriei noastre bisericești.

Căci, ce face în cârticica asta de 168 de pagini autorul ei, după cum afirmă: un elev al facultății de teologie din București?

Nu contribuie cu absolut nimic la sporirea cunoștințelor noastre istorice. Nici un lucru nou, nici un dat remarcabil, nici un sistem de investigație nu se poate descoperi în această tendențioasă și pretențioasă îngăimare.

¹⁾ Sublinierile sunt ale recensentului „Tribunei.“

Ci autorul se mulțumește a fi răsfoit câteva cărți de istorie bisericească, anume cu intenția de a scoate din ele știri nefavorabile bisericii române ortodoxe, ca să poată dovedi astfel, că biserica ortodoxă ar fi fost o adevărată pacoste pentru neamul românesc și că numai în unirea cu biserica apusană se poate găsi mântuirea.

Motivul de căpetenie, pe care îl poate invoca în sprijinul abrației sale, e, că biserica ortodoxă ar fi umilit poporul român prin cultura slavonă, ce a propagat timp de 2—3 secole. Dar acest argument e atât de șubred și de ridicol, încât nici n-ar merita să stăruim asupra lui, dacă nu ne-ar imbia însuși autorul, prin propaganda papistașă fățișă, un contraargument sdrobitor. Și anume: Biserica apusană a umilit și umilește, în acest sens, toate popoarele credincioase ei, prin cultura străină, pe care a răspândit-o cu ajutorul limbei latine încă și atunci, când în biserica răsăriteană de multă vreme își asiguraseră toate popoarele dreptul limbei lor naționale.

De arhieriei trecutului românesc, cari sunt plini de merite pentru promovarea cultului noastre naționale, autorul nici nu vrea să știe nimic. Ori și dacă aminteste vre-un nume ilustru, o face numai să caute mici scandale în jurul lui, să poată arunca bârfeli urâte asupra bisericii noastre strămoșești.

(Va urma).

Posta Administrațiunii.

Am primit și chităm abonamentul dela: *Oarda de sus* pe timpul din 1 Oct. 1905 până la finea anului 1906. Binevoiește a solvi și restanța de pe anii 1907, 8, 9, 10 și abon. pe an. curent, căci știi bine, sub ce condiții s'a trimis. *Fuzes* pe 1907 și din 1908 până în 1 Octomvrie. *Szödemeter* pe 1911. Binevoiește a regulă și restanța anilor 1895—1910. *A. R. Oșorheiu* pe 1911. *Câmpeni* pe 1911. *Rodna nouă* pe 1911 și 1912 până în 1 August. *Iezvin* pe 1911 sem. 1. Scuzați; n'a fost sistare, ci greșală postală. *Ticvanul mare* pe 1911. *Oasonul mare* pe 1911 complet. *Gârbova de jos* pe 1911. *Bouțarii de sus* pe 1911 sem. 1. *Lunca-Cernei* pe 1911. Exemplarul ce nu vă trebuie, rețnapoiați-l. Restanța o regulați, *Érkávás* pe 1911 sem. I. *Dédrádszéplak* pe anii 1907, 8, 9 și 10. *Apșa de jos* pe 1911. Binevoiați a regulă și restanța de pe anii 1895 până la finea anului 1910. *Cașolț* pe 1911. *Dr. S. Ch. Anita* pe 1911. *Hususău* pe 1911. *Corbul* pe 1911. Dar rămân în restanță anii 1901—1910, cari Vă rugăm a-i solvi. *Tohanul vechiu* pe semestr. I. 1911. *Borgo-Mureșeni* pe semestr. I. 1911. *Blagea* pe 1911 sem. I. *Ormenișul de câmpie* pe 1911 complet. *Petrilaca română* pe 1911 semestrul I. Binevoiați a regulă și restanța anilor 1907—1910. *Craidorolț* pe 1910 și 1911 trimestrul prim și al doilea. *Cașva* pe 1911. *Olopodia* pe 1911 sem. I. *Dâmb* pe 1911. *Topa-Sân-Craiu* pe 1911. *Nagy-nyires* pe întreg an. 1911. *Vasad* Abonamentul trimis în 19 Nov. 1910 s'a primit și anul 1910 se chitează.

Bibliografie.

A apărut:

„Cultura Creștină“ Nr. 6. cu următorul sumar: Dr. Victor Macaveiu: Jurământul antimodernist. Zapletal—Lucaciu: Câteva dintre problemele exegesei Testamentului Vechiu (I). Dr. Ioan Bălan: Limba cărților bisericești (IV). Senior: Indrumări pentru ținerea misiunilor (Scrisoare). Cronică. Telefon.

„Foaia Școlastică“, cu următorul sumar: † Dr. Petru Șpan. — Cantoratul și despărțirea lui de docentură. — Mihail I. Găzdac: Apostolul. — Al. I. Sighișoreanu: Datoria preotului și învățătorului afară de oficiu, în legătură cu tovărășiile economice. — n: Din starea învățământului în 1909. — Iris: O lacrimă. — Oficiale. — Posta redacțiunii.

Stupariul, foaie ilustrată pentru cultura modernă a albinelor, proprietar și redactor responsabil George Milos, preot în Barra p. Bălinc. Abonamentul 4 cor. apare lunar, format 8° mic de revistă.

Din „Biblioteca Lumina“ a apărut:

Nr. 10. *Fără suflet* cuprinzând câteva din dragălașele și bine scrisele nuvele și schițe lui Victor Eftimiu.

Nr. 11. *Adolf* roman de Benjamin Constant, traducere de Paul Ionescu. — Prețul unui număr 30 bani.

Din Biblioteca societății culturale „Steua“ au apărut:

Nr. 20. *Antim Iirianul*, mitropolitul Ungro Vlahiei, de N. Dobrescu.

Nr. 21. *Cântece voinicești și ostășești* alese de trei învățători.

Nr. 23. *Povestirea lui Moș Iftimie Harbor* de Radulescu Niger.

Nr. 24. *Din Legendele neamului Hohenzollern*. de St. O. Iosif.

Nr. 25. *Flori și povești*, de I. Dragoslav.

Cârticicele acestea apărute în editura Sfetea de câte 100 pag. sunt scrise alés pentru popor, în un limbaj potrivit și costă numărul 20 bani.

Antologionul sau Mineiul tomul I. carele cuprinde în sine slujbele dumnezeștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților de pe lunile: Septemvrie, Octomvrie, Noemvrie și Decemvrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 Coroane.

Doctorul de casă

sau

Dicționarul sănătății,

impodobit cu 315 chipuri, de Dr. Vasile Bianu. Tractează despre structura și funcțiunile organelor omului. Medicina uzuală și de urgență vindecă tot felul de boale, accidente, otrăvirii, asfixii, epidemii, contagiuni, microbi, nevros, pinotism, medicamente, plante medicinale, pansamente, igiena generală, alimente de beuturi, locuințe, îmbrăcăminte, igiena preventivă, igiena etăților și profesiunilor, igiena curativă, igiena simțurilor, igiena orașelor și satelor, ape minerale, hidroterapie, băi, electricitate, exerciții, gimnastică etc.

E indispensabil pentru fiecare casă. — Costă 14 cor. franco.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Sucișu prof.

vol. I. *Apologetica creștină* fco. 5·30
vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fco. 5·30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.* fco. 7·30 cor.
vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fco. 7·30 cor.

3. Hipnotism și Spiritism 1·50

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc a permis să se poată procura aceste cărți din cassele bisericesti pentru biblioteci. — Să afle de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa
Redactor respons.: Augustin Gruția

AVIZ. Am onoare a Vă aduce la cunoștință, că mi-am început praxa de dentist în Blaj Casa capitalară vis-à-vis de reședința metropolitană. Cu stimă: *Virgil Muntean*, dentist.

(23) 13—?

A apărut: *Elemi Népiskola Értesítő könyvecske* — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto
Se afle de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Nr. 54—1911.

(35) 2—3

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr. cat. din Șeica mică (Kis-Selyk, u. p. Nagy-Selyk) prin aceasta se recearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cauțiunea de 260 cor. adecă două suteșasăzeci coroane la curatoratul parohiei gr. cat. din Șeica mică cel mult până la 9 April st. n. 1911 la 12 ore.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor luă în considerare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul, aprobate de Preaveneratul Conzistor Metropolitan la 28 August 1909 sub Nrul 6431 se pot studia zilnic la oficiul parohial gr. cat. din Șeica mică între orele 8—12 a. m. și 2—5 p. m.

Licitarea minuendă să va țineă în 9 April la 2 ore p. m.

Șeica mică, la 25 Martie 1911.

Petru Gruia
preot gr. cat.

Teodor Lupu
curator prim.

(32) 2—3

Nr. 10—1911

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesari la edificarea bisericii gr.-cat. din Glogoveț (Glogavec) Dist. prot. al Blajului, priu aceasta se recearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cauțiune de 800 cor. adecă opt sute coroane, la oficiul parohial gr.-cat. din Glogoveț cel mult până în 23 Aprilie 1911 la 2 ore d. a.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor luă în considerare.

Operatele despre aceste lucrări și anume: formulariul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul aprobat de Prea Veneratul Conzistor Metropolitan cu datul de 18 Martie 1911 Nr. 10 se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. din Glogoveț între 8—12 ore a. m. și 2—4 p. m.

Licitățiunea publică minuendă se va țineă în 23 Aprilie 1911 st. n. le 2 ore p. m.

Glogoveț (p. Hosszuaszó), 26 Martie 1911.

Ioan Aron,
preot gr.-cat.

Nicolau Budiu,
curator primar.

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 5. Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168·13
Capitale asigurate pe viață achitate	"	4,571,035·51
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045·412=
	vieată	10,847,132·—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	"	2,309,387·—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cersuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(26) 11—52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

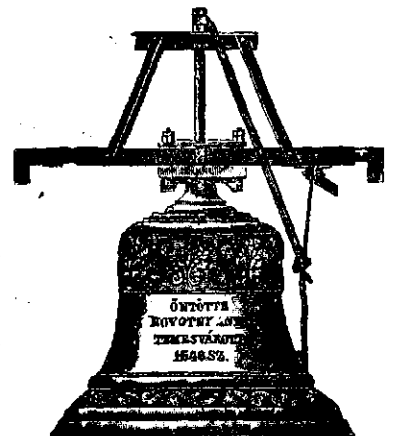
în Timișoara-Fabric

(27) 11—52

clopotele gaurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre proadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ea și spre turnarea de teace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimitt la cerere gratuit și franco.